

Na de opstand (Column Sociologisch Mokum)

Het spannendste moment van een revolutie is vlak nadat ze gelukt is. De rook is opgetrokken, het gezag omvergeworpen. Wat nu? Of het nu de Franse revolutie, verkiezingswinst van een anti-establishment partij, of geslaagde uitdaging van het ouderlijk gezag is – het is toch even schrikken, die mooie nieuwe wereld. En meer werk dan gedacht.

De jaren zeventig waren zo'n posrevolutionaire periode. De jaren-zestigrevolutie was, vooral in Nederland, boven verwachting gelukt. En toen moest de nieuwe wereld bedacht en gemaakt worden. Te beginnen bij het eigen leven, want het persoonlijke was immers politiek.

Geboren in 1971 heb ik de jaren zeventig vooral van onderaf meegemaakt. Ouders en leraren – althans de mijne – hadden macht en dwang afgeschaft. Althans, dat was het plan. Voortaan ging het om bevrijding en ontplooiing – de hunne, of de onze, daar waren ze nog niet helemaal uit. Ze dachten geloof ik dat dat op hetzelfde neerkwam

En zo groeien wij, de kinderen van de revolutie, op in een soort pedagogisch niemandsland. Mij beviel dat wel. Pas veel later realiseerde ik me dat ik opgroeide in een soort sociologisch experiment. Ook dat beviel me wel.

Midden jaren zeventig kwam ik terecht op een Montessorischool in Leiderdorp, waar bevrijde ouders uit de wijde omgeving hun kinderen onderbrachten. Immers: als er iets tegen dwang en macht was, dan Montessori. Aan cijfers, toetsen en huiswerk werd niet gedaan. Ik herinner me vooral veel Kreatieve Middagen, gevuld met macramé, smyrna, pitriet, weven, sokpoppen maken en andere verloren gegane ambachten uit het hippietijdperk. Ook voerden we vaak kringgesprekken over de neutronenbom en zeehondjes. Verder maakte ik veel werkstukken over zelfgekozen onderwerpen; en las ik de schoolbibliotheek uit. Zo nu en dan trof ik een ouderwetse juf, die dictees en staartdelingen opgaf. Zo had ik tegen het einde toch ongeveer opgepikt wat ik nodig had.

Ook bij mij en mijn klasgenoten thuis werd hard gezocht naar de nieuwe wereldorde. Soms met succes. Ik herinner me woongroepen met grote woonkeukens vol gitaarspelende vaders en taartenbakkende moeders (andersom kwam minder voor). Nieuwbouwwoningen met oranje zitkuilen waar je overal mocht spelen. Maar er waren veel echtscheidingen, toen ongewoner en ingewikkelder dan nu, met veel stigma en juridische procedures. De meester verliet zijn vriendin voor de moeder van een klasgenootje. Veel moeders werden eerst feministies en toen lesbië; en dat vonden de vaders weer niet zo leuk.

Zelfontplooiing ontaardde soms in grenzeloos egocentrisme. Een klasgenote, een lief meisje met rood haar dat Maroesja heette, zag ik later terug op TV. Haar moeder was bij de Bhagwan, een quasi-Indiase sekte, en droeg oranje gewaden en een kralenketting met een foto van een man met een baard en poezenogen (dat was dus meneer Bhagwan). Maroesja had hierover een documentaire gemaakt waarin zij vertelde hoe ze wel heel jong werd ingelijfd in het Bhagwan-regime van verplichte vrije seks.

Veel wat toen gebeurde is naar huidige maatstaven volstrekt onverantwoord. De experimenteel-revolutionaire voorhoede probeerde van alles uit. Daarbij ging veel fout, soms met catastrofale gevolgen. Veel bleek niet werkbaar: een school zonder dwang of leerplan, "kreativiteit" als kern van het curriculum, vrije seks, alle vrouwen lesbië, volledige inspraak voor kinderen in het huishouden, wereldvrede door kaarsjes branden en liedjes zingen voor de Amerikaanse ambassade. Het was allemaal wat te hoog gegrepen.

Aan de andere kant: veel wat nu vanzelfsprekend is, werd toen uitgevonden. Relatief gelijkwaardige behandeling van kinderen en jongeren. Onderwijs dat (deels) uitgaat van eigen interesses van leerlingen. Relaties gebaseerd op seksegelijkheid, werkende moeders, ouders die luisteren naar hun kinderen, seksuele vrijheid.

Maar tussen de hooggestemde idealen van toen, en de sterk verdunde praktijken van nu, ligt het post-opstandige niemandsland. Het machtsvacuüm van die tijd maakte de weg vrij voor griezels als Bhagwan. Mijn ouders, net als veel volwassenen in mijn omgeving, dweepten met maoïstische splinterpartijen, met Fidel Castro en de Rote Armee Fraktion. Allemaal nog veel autoritairder dan de gevallen regenten van de jaren zestig. Blijkbaar ging het toch meer om ressentiment tegen het oude gezag, dan om afkeer van gezag in het algemeen.

De idealen van vrijheid, ontplooiing, en gelijkheid waren bovendien – zoals meestal met revolutionaire idealen – nogal abstract en onpraktisch. Al snel kwamen de vuile handen, het water bij de wijn, de compromissen en de onvermijdelijke hypocrisie. Zoals elke revolutionair vroeg of laat ontdekt; macht kan je niet afschaffen. Zelfs lief klinkende idealen als zelfontplooiing en bevrijding kunnen niet zonder dwang en gezag. Zelfs, nee, *juist* een kind kan dat zien.

Wij kinderen confronteerden onze ouders pas *echt* met de grenzen van hun idealen. Ondanks alle vrijheid blijheid moesten wij toch luisteren, op tijd naar bed, ons bord leegeten, naar school, en elkaar niet slaan. En ook op de dwangloze Montessorischool mochten we niet *echt* doen wat we zelf wilden.

Wij dwongen onze opvoeders tot dwang. En zo verloren onze opvoeders hun revolutionaire idealen, het allerdichtst bij huis. Inderdaad: het persoonlijke is politiek.